

Του ΑΔ. ΠΕΠΕΛΑΣΗ

ΤΗΝ ΕΡΧΟΜΕΝΗ Πέμπτη, όπως είναι γνωστό, θα διεξαχθεί στη Βουλή συζήτηση για την κατάσταση και την πορεία της εθνικής οικονομίας. Αυτή η συζήτηση θα αποβεί πολλαπλώς ωφέλιμη αν κρατηθεί σε υψηλά επίπεδα ανάλυσης του αντικειμένου και ενημέρωσης του λαού, αν δηλαδή αποφύγει τους ευτελείς πειρασμούς για μικροκομματική αντιπαράθεση.

Η ελληνική οικονομία, αυτή τη στιγμή, δεν προσφέρεται διόλου για τέτοιου είδους εκμετάλλευση από κανένα κι από καμιά πλευρά. Τα προβλήματα της είναι υπαρκτά, σοβαρά και δύσκολα, οι περιορισμοί που την περιβάλλουν έχουν καταστεί ασφυκτικοί και τα χρονικά περιθώρια για τον αναγκαίο εκσυγχρονισμό της έχουν στενέψει τόσο που γίνεται πια αμφίβολο αν, με τους ρυθμούς που γνωρίζουμε, θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε χωρίς έκπληξη το μέλλον του τόπου μας. Από την άλλη όμως πλευρά, ένας αντικειμενικός αναλυτής θα δεχθεί ότι οι προοπτικές της οικονομίας μας είναι θετικές υπό ορισμένους όρους φυσικά. Συντρέχουν σήμερα δηλαδή σοβαρές ευνοϊκές συνθήκες και στην εσωτερική αγορά και στην παγκόσμια οικονομία που επιτρέπουν αισιοδοξία. Για το τελευταίο μάλιστα, πολλές φορές έχω διατυπώσει από «Το Βήμα», με λεπτομέρεια, πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες που διανοίγονται στη διεθνή αγορά, και πώς αυτό θα γίνει, αντί να συρμόμεθα, με μια νέα επιθετική εκσυγχρονιστική οικονομική πολιτική. Οφείλουμε όμως όλοι να εκτιμούμε με νηφαλιότητα τα θετικά δέματα που έχουν γίνει και τα επιτεύγματα τα οποία θα ήταν λάθος αν τα αφήναμε να χαθούν.

Επίτευγμα ωριμότητας

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ η ελληνική οικονομία κατόρθωσε επιτέλους, μέσα από μια οδυνηρή πορεία, να φθάσει, για πρώτη φορά στην ιστορία της, το σημείο σχετικής αυτοσυστοιποίησης από κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις και διαταραχές. Αυτό είναι επίτευγμα ωριμότητας. Η άλλη όψη, αν θέλετε, αυτού του επιτεύγματος είναι το σχετικά θετικό κλίμα που έχει επικρατήσει στην οικονομία μας τα τελευταία δύο-τρία χρόνια. Αυτό το κλίμα και τις παράλληλες προσδοκίες που επιτρέπει οφείλουμε τώρα να συντηρήσουμε (και θα δηλώσω δημόσια ότι η παρέμβαση του κ. Σουφλιά – εναντίον του ρεύματος – για να αποφευχθούν οι τραγικοί χρωματισμοί για την οικονομία είναι μια όντως υπεύθυνη τοποθέτηση).

Θα αποτελούσε οπισθοχώρηση στην κοινωνική μας ζωή αν αναβίωσαν ο μανιχαϊκός τρόπος με τον οποίο στο παρελθόν γίνονταν αντιληπτά τα προβλήματα της οικονομικής πολιτικής. Η μεγάλη πλειοψηφία του λαού μας έχει τελικά διαπαιδαγωγηθεί στην αναγκαioτητα για την άσκηση μιας πολιτικής που άφησε πίσω αυτόν τον μανιχαϊσμό, ενώ θέτει τα πραγματικά προβλήματα με τρόπο ρεαλιστικό και ωμό. Οτιδήποτε που θα διετάραζε την εδραίωση και τη διεύθυνση αυτής της διαδικασίας «αποδογματισμού» θα συνιστούσε μια αρνητική εξέλιξη.

Από τον αναπροσανατολισμό της οικονομικής πολιτικής μετά το 1985 και παρά τις ασυνέπειες που παρατηρήθηκαν και τα λάθη που διαπράχθηκαν οι πολίτες άρχισαν να αντιλαμβάνονται την πραγματική κατάσταση της οικονομίας και να συνειδητοποιούν πως, για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα, δεν υπάρχουν και πολλές λύσεις. Οι συνταγές είναι γνωστές. Και οι διαφορές μεταξύ των κομμάτων

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

δρίσκονται κυρίως στους τρόπους, τους ρυθμούς, και ιδίως τις παράλληλες μεθόδους που θα χρησιμοποιήσουν για να προωθήσουν τις λύσεις αυτές.

Θα ήταν λοιπόν λάθος και πραγματική απειλή για την οικονομία μας αν με την ευκαιρία των επικείμενων συζητήσεων στη Βουλή μερικοί καλλιεργούσαν ένα κλίμα ανησυχίας, με σκοπό όχι μόνον τον προσπορισμό κομματικού οφέλους, αλλά κυρίως για την προετοιμασία ψυχολογικών συνθηκών που

μη χάνουμε το μέτρο και την ουσία των πραγμάτων.

Παρά τις ατέλειες και τα λάθη της οικονομικής πολιτικής που ακολούθησε η προηγούμενη κυβέρνηση, ως τον περασμένο Μάιο ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 3,9% έναντι 4,7% το πεντάμηνο του 1988. Το έλλειμμα ισοζυγίου πληρωμών ήταν 872 εκατ. δολάρια έναντι 1.300 εκατ. το αντίστοιχο τετράμηνο του '88.

“ Αυτή η συναίνεση σε μια μακροχρόνια βάση θα πρέπει να γίνει εφικτή, μετά τις προσεχείς εκλογές, ίσως για πρώτη φορά ανάμεσα σε όλους τους παράγοντες και σ' όλες τις πολιτικές δυνάμεις του εκσυγχρονισμού και της προόδου ”

θα επέτρεπαν την εφαρμογή μιας σειράς οικονομικών μέτρων που δεν επιθυμούν τώρα να τα αποκαλέσουν με το όνομά τους. Με άλλα λόγια αυτό που θέλω να πω είναι τούτο: οι συνταγές είναι γνωστές και οι παραλλαγές περιορισμένες, και αφορούν κυρίως την κοινωνική διάσταση μέτρων για δημοσιονομική σταθεροποίηση και οικονομική ανάπτυξη (όπως έγραψε και «Το Βήμα» της περασμένης Κυριακής). Εδώ έχουμε τις εμπειρίες από πολλές χώρες στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, σοσιαλιστικές ή άλλες. Τα πράγματα είναι περίπου γνωστά. Αυτό που επισμαίνω είναι ο κίνδυνος να εμπλακούμε σε δαπανηρούς και άστοχους πειραματισμούς που τάχα επιβάλλονται από έννοιες άσχετες με την ελληνική οικονομία, και που τελικά θα διασπάσουν την αναγκαία συναίνεση για την οικονομία.

Το δημόσιο έλλειμμα

ΕΚΕΙΝΟ που φαίνεται ότι όπως ιδιαίτερα συγκινεί αυτή τη στιγμή την κοινή γνώμη είναι το ύψος του δημοσίου ελλείμματος. Είναι, αν θέλετε, η συμπτωτική έκφραση απορίας για την κατάσταση της οικονομίας μας. Ένα νούμερο 2,5 τρια, δρασμών, έτσι κι αλλιώς, είναι κάτι πέρα απ' αυτά που κατανοούνται ή δικαιολογούνται εύκολα. Ασφαλώς, αυτό το οικονομικό μέγεθος μαζί με εκείνο του εξωτερικού χρέους θα αποτελέσουν τις πιο αιχμηρές και τις πιο βροντώδεις βολές κατά τις συζητήσεις και θα προκαλέσουν αρκετή αμηχανία ακόμη και σ' αυτούς που θα επιχειρήσουν τους πιο εύστοχους χειρισμούς του ζητήματος.

Πριν διατυπώσω ορισμένες απλές παρατηρήσεις επ' αυτού, που τελικά όλες θα συγκλίνουν προς την ανάγκη για ευρύτερη συναίνεση μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων και μεταξύ όλων των παραγόντων της οικονομίας, θα πρέπει να σημειώσω ενδεικτικά και με το γενικότερο δυνατό τρόπο δυο τρεις σκέψεις, και τούτο για να

Οι επενδύσεις συνέχισαν την ανοδική πορεία που είχαν σημειώσει κατά 10,5% το 1988. Τα συναλλαγματικά αποθέματα ήταν 3,3 δισ. δολάρια. Παρέμεναν όμως τα περισσότερα διαρθρωτικά προβλήματα σχεδόν ανέγγιχτα, γιατί ασφαλώς χρειαζόταν μια πιο θαρραλέα οικονομική πολιτική, αλλ' αυτό το θαρραλέο απαιτούσε μεγαλύτερη συναίνεση από όση όλοι, σε όλα τα κόμματα, είχαν επιδιώξει.

Βαρύτατες ευθύνες

ΤΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ από τον τακτικό προϋπολογισμό, από τις δημόσιες επενδύσεις και από τις ΔΕΚΟ, συνθέτουν περίπου το συνολικό δημόσιο έλλειμμα.

Τώρα αν αυτό είναι 2,5 τρια. ή κάτι άλλο ελπίζω να φανεί από τη συζήτηση στη Βουλή. Το δημόσιο έλλειμμα ήταν η δόξα της ελληνικής οικονομίας για χρόνια. Διευρύνθηκε όμως επικίνδυνα από τη μείωση των εσόδων που προήλθε από τη μείωση των φορολογικών συντελεστών χωρίς δυστυχώς να διευρυνθεί η φορολογική βάση, αλλά και από τη διεύρυνση της φοροδιαφυγής μέσα από την καταστράτηγηση σχεδόν κάθε μέτρου. Η υστέρηση στο σκέλος των εσόδων φαίνεται ότι είναι πολύ σοβαρή. Ενώ δεν κατέστη δυνατή η περικοπή των δαπανών. Και θα το πω ευθέως, η ευθύνη του πρώην υπουργού Οικονομικών είναι βαρύνουσα. Γνωρίζουμε τώρα ότι η προηγούμενη κυβέρνηση είχε ετοιμάσει μια σειρά μέτρων που θα εφάρμοζε μετά τις εκλογές για την περιστολή των δαπανών και την αύξηση των εσόδων. Δεν γνωρίζουμε όμως πόσο επιτυχής θα ήταν τα σχεδιαζόμενα. Αυτό που έχει αξία να ειπωθεί είναι τούτο, ότι δηλαδή για να γίνουν σημαντικές περικοπές στις δαπάνες απαιτείται ισχυρή πολιτική βούληση ώστε να επιτευχθεί πολιτική συμφωνία για μια οριζόντια μείωση σε όλους τους τομείς, αλλά μικρότερη σ' εκείνους με κοινωνική διάσταση. Όπως επίσης ήθελε θάρρος για να περικοπούν οι σπατάλες σ' ορισμένα υπουργεία, π.χ. αυτό της Εθνι-

κής Άμυνας και εκείνο των Δημοσίων Έργων. Θάρρος επίσης απαιτούσε η διεύρυνση της φορολογικής βάσης χωρίς βέβαια να θίγεται ο παραγωγικός μηχανισμός. Όλα αυτά δυστυχώς δεν τα ετόλμησε η προηγούμενη κυβέρνηση, ίσως διότι δεν λειτούργησε θεληματικά με την αντίληψη μιας διευρυμένης συναίνεσης. Έτσι δεν ορθολογίστηκε ο δημόσιος τομέας.

Παραγωγικότητα και εργασία

ΤΟ ΙΔΙΟ και με τις ΔΕΚΟ και ιδιαίτερα με τις προβληματικές. Εδώ η προηγούμενη κυβέρνηση αλλά και η αντιπολίτευση τότε δεν προσπάθησαν να φωτίσουν το πρόβλημα αλλά προτίμησαν μια διάχυτη αμφιγνωμία. Δεν αναζητήθηκε η τομή μεταξύ ανεργίας και παραγωγικότητας, ούτε προσπάθησαν να εκτιμήσουν το κόστος της μιας και το όφελος από την άλλη. Αν είχε συμβεί αυτό, ασφαλώς θα είχαν περιορισθεί ορισμένες δαπάνες. Αλλά πόσες; Και με ποιο κόστος; Η στατιστική απεικόνιση της ανεργίας στον τόπο μας είναι παραπλανητική, διότι αποκρύπτει τη βαθιά κοινωνική διάσταση της ανεργίας στην ελληνική κοινωνία. Πόση ανεργία μπορεί να δαστάει μια κοινωνία χωρίς επικίνδυνους κραδασμούς στους αρμούς της; Οι κοινωνίες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι θαρραλέες με θεμούς που έχουν παραδόση, έχουν μεγαλύτερη ανοχή, μεγαλύτερη ευελιξία από το δικό μας θεσμικό περίβλημα. Οι κοινωνικοί κίνδυνοι από την ανεργία είναι μικρότεροι σε μια κοινωνία με υψηλή παραγωγικότητα και ευρεία παραγωγική βάση απ' ό,τι σε μια άλλη όπως η δική μας. Άλλα λοιπόν η κοινότητα για να αυξηθεί η παραγωγικότητα μιας προβληματικής και άλλη η κοινότητα να την κλείσουμε έτσι αμέσως, χωρίς προηγουμένως δεν ξέρουμε τι ακριβώς σημαίνει αυτό για την ανεργία και την κοινωνική της διάσταση.

ΓΙΑ ΝΑ συμπεράνω: το δημόσιο έλλειμμα σήμερα αντανάκλα κυρίως διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και της ελληνικής κοινωνίας. Το δέβαιο είναι ότι, ως φαινόμενο, δεν επισημαίνεται για πρώτη φορά. Τουλάχιστον, όχι έτσι, ώστε να αποτελεί κομματική παντιέρα για πολεμική που μόνο την οικονομία δεν βοηθάει. Μπορεί επομένως να αντιμετωπισθεί μόνο με διαρθρωτικές παρεμβάσεις, χωρίς βέβαια αυτό ν' αφήνει περιθώρια για να λειτουργεί ένα σπάταλο κράτος. Και χρειάζεται χρόνος. Αυτές οι παρεμβάσεις πρέπει να σχεδιασθούν για μια περίοδο τριών έως τεσσάρων ετών, ώστε η μείωση να γίνεται σε ετήσια βάση και με στόχο όχι τόσο τη μεγαλύτερη δυνατή μείωση του ελλείμματος αλλά κυρίως τη σταθεροποίηση του λόγου χρέους προς ακαθάριστο εθνικό προϊόν.

Για να κινηθούν όμως προς αυτήν την κατεύθυνση απαιτείται η ευρύτερη δυνατή πολιτική και κοινωνική συναίνεση. Αυτή η συναίνεση σε μια μακροχρόνια βάση θα πρέπει να γίνει εφικτή, μετά τις προσεχείς εκλογές, ίσως για πρώτη φορά ανάμεσα σε όλους τους παράγοντες και σ' όλες τις πολιτικές δυνάμεις του εκσυγχρονισμού και της προόδου.

Η συζήτηση στη Βουλή οφείλει να φέρει στην επιφάνεια αυτές τις μεταλλαγές, τις προσδοκίες και αυτές τις τάσεις. Αν όμως καταστήσει μια ακόμα σαρκωδώς μικροκομματική ποδοσφαιρική συνάντηση, θα είναι ένα επιπλέον πλήγμα για την ελληνική οικονομία.

Τι θα συζητήσει ο Μητσοτάκης με τον Οζάλ

Του ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΖΑΡΚΑΔΗ

ΑΓΚΥΡΑ, Αύγουστος.

«**Α**ΠΟ ΤΟ ΝΤΑΒΟΣ στην Αττάλεια»: κατ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να τιλοφορηθεί κανείς την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων, δεδομένου ότι στο θέρετρο των μικρασιατικών ακτών θα πραγματοποιηθεί την ερχόμενη Παρασκευή, 25 του μηνός, η συνάντηση του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Μητσοτάκη με τον τούρκο πρωθυπουργό κ. Τουργκούτ Οζάλ. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι η επιλογή της Αττάλειας αντί κάποιου κοσμοπολίτικου κέντρου, όπως το Νταβός, φανερώνει την επιλογή μιας πιο ρεαλιστικής και λιγότερο θεαματικής προσέγγισης των ελληνοτουρκικών προβλημάτων. Η συνάντηση όμως του κ. Μητσοτάκη – ο οποίος θα φθάσει την Πέμπτη μετά της σύζυγού του, με ειδική πτήση – με τον κ. Οζάλ θα έχει το βάρος που είχε το Νταβός στην πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων τα δύο τελευταία χρόνια; Η αντίληψη που επικρατεί στην Άγκυρα είναι μάλλον αρνητική.

Πρόθεση του κ. Οζάλ, ο οποίος προσκάλισε τον κ. Μητσοτάκη να παρευρεθεί στη σύνοδο των κοινοβουλευτικών της «Ευρωπαϊκής Δημοκρατικής Ένωσης» – των συντηρητικών δηλαδή κομμάτων της Ευρώπης – ήταν να δοθεί ένα νέο ξεκίνημα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις ύστερα από τις πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα. Μια πρωτοβουλία που υπαγορευόταν ασφαλώς και από το «αίσθημα ενοχής» του τούρκου πρωθυπουργού, ο οποίος είχε εκφράσει ανοιχτά την υποστήριξη του προς τον Ανδρέα Παπανδρέου στις τελευταίες εκλογές.

ΟΙ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΕΣ όμως που υπάρχουν σχετικά με το πολιτικό μέλλον των δύο ανδρών αφαιρούν αναγκαστικά ένα μεγάλο μέρος από τη βαρύτητα που θα μπορούσε διαφορετικά να αποδοθεί στη συνάντηση αυτή. Η αβεβαιότητα που αφορά στην πρωθυπουργοποίηση του κ. Μητσοτάκη στο άμεσο μέλλον είναι γνωστή στην Άγκυρα και βεβαίως δεν διαφεύγει της τουρκικής κυβερνητικής πλευράς.

Αλλά και η αβεβαιότητα που επικρατεί σχετικά με το πολιτικό μέλλον του κ. Οζάλ είναι ακόμα μεγαλύτερη. Την εποχή του Νταβός ο κ. Οζάλ ήταν στην Τουρκία ο κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού, σήμερα όμως βρίσκεται σε μια πολύ δύσκολη θέση. Τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του περασμένου Μαρτίου, όπου το κυβερνών «Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας» κατεποντίστη, λαμβάνοντας μόνον το 22% των ψήφων, σηματοδότησαν μια νέα εποχή για τα πολιτικά πράγματα της Τουρκίας. Με πρώτη συνέπεια να περιορισθούν τα περιθώρια κινήσεων του κ. Οζάλ.

Ο Οζάλ επιμένει ότι οι εκλογές θα διεξαχθούν κανονικά το 1992, αλλά παράλληλα αφήνει να εννοηθεί ότι προτίθεται να περάσει στην προεδρία, κατά τις προεδρικές εκλογές που θα διεξαχθούν τον ερχόμενο Οκτώβριο. Η αντιπολίτευση, τονίζοντας ότι η δημοτικότητα του Οζάλ έχει πέσει στο 13%, αμφισβητεί τη νομιμότητα μιας τέτοιας εκλογής που θα βασίζεται σε μια πλαστή πλειοψηφία στην Εθνοσυνέλευση, η οποία «δεν αντικατοπτρίζει πλέον τη βούληση του έθνους».

Η εντύπωση που επικρατεί στην Άγκυρα είναι ότι τελικά ο κ. Οζάλ δεν θα μπόρεσει να αποφύγει την προκήρυξη πρόωγων εκλογών και τούτο ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών. Ο τούρκος πρωθυπουργός έχει και δύο εναλλακτικές λύσεις: να προτείνει κάποιον δικό του άνθρωπο ως υποψήφιο – γίνεται μάλιστα λόγος για τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησεως και υπεύθυνο για την ΕΟΚ Αλί Μπαζέρ – ή να παρατείνει για έναν χρόνο, ωστόσο ξεκαθαρίσουν τα πράγματα, τη θητεία του σημερινού προέδρου Κενάν Εδρέν.

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ αυτό η συνάντηση Μητσοτάκη-Οζάλ δεν μπορεί να καταλήξει σε θεαματικά αποτελέσματα που θα προϋποθέτουν κάποιες αμοιβαίες παραχωρήσεις. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι θα στερείται εντελώς ουσίας.

Στη συζήτηση, η οποία θα είναι επ' όλης της ύλης, χωρίς ημερησίο διάταξη, θα κυριαρχήσουν το θέμα της Δυτικής Θράκης και το Κυπριακό. Το πρώτο θα θιγεί, από διαφορετικές όμως σκοπιές, και από τους δύο. Ο κ. Οζάλ αναμένεται ότι θα παραπονεθεί για την πολιτική των ελληνικών αρχών απέναντι στη μουσουλμανική μειονότητα – αποδίδοντας όλα τα «κακά» στον κ. Γιάννη Καψή –, ενώ ο κ. Μητσοτάκης θα θέσει αναμφίβολα το θέμα της τουρκικής επίσημης υποστήριξης προς τους ανεξάρτητους μουσουλμάνους υποψηφίους, που εκτός των άλλων στέρησαν τη Νέα Δημοκρατία από δύο έδρες στις εκλογές του Ιουνίου.

Όσον αφορά το Κυπριακό, ο κ. Οζάλ θα αναφερθεί στις δυσκολίες που υποτίθεται ότι αντιμετωπίζει για να τιθασεύσει τον τουρκοκύπριο ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς και θα ρίξει το βάρος της προσπάθειάς του στο να επιτύχει μια «στιγμιαία» αναγνώριση του ψευδοκράτους που θα μπορούσε να λάβει τη μορφή μιας τετραμερούς – ελληνικής, τουρκικής και κυπριακής με τον Ντενκτάς – συνάντησης.

Και στα δύο αυτά θέματα η όποια συνεννόηση θα είναι αρκετά δύσκολη, ιδιαίτερα στο Κυπριακό, όπου θα κυριαρχεί το φάντασμα του Ντενκτάς. Ο τουρκοκύπριος ηγέτης, που λέγεται ότι δέχεται από παντού πιέσεις τον τελευταίο καιρό για να επιδείξει διαλλακτικότητα, κατάφερε να εκμεταλλευθεί για άλλη μία φορά το πολιτικό παιχνίδι στην Τουρκία για να ενισχύσει τη θέση του.